

УДК 658.011.3

П.М.КОЮДА, канд. екон. наук

Харківський національний університет радіоелектроніки

О.П.КОЮДА, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ

Розглядаються ризики, їх характеристика та методичні підходи до класифікації ризиків з урахуванням сфери й предмету діяльності, організаційно-правової форми господарювання та галузі.

Відсутність однозначного тлумачення поняття й характеристики ризику та його класифікації пояснюється багатоаспектністю цього явища, ігноруванням ним у чинному законодавстві, а у деяких випадках обмеженим застосуванням у реальній економічній практиці та управлінській діяльності підприємства. Ризик – це дуже складне явище, невід’ємний атрибут ринкової економіки і з ним необхідно рахуватися у будь-якій сфері діяльності. Формування законодавчо-нормативної бази, методичних рекомендацій та іншої документації для ефективного управління ризиком потребує насамперед чіткого, логічного та послідовного тлумачення поняття ризику, визначення основних факторів впливу та формування класифікації для суб’єкту господарювання.

Основна мета статті – систематизація та узагальнення точок зору вчених, фахівців, вітчизняного, закордонного та власного досвіду щодо характеристики ризиків для підприємства як відкритої соціально-економічної системи, що функціонує в умовах транзитивної економіки. У процесі дослідження та аналізу були використані такі наукові методи: логічного узагальнення, аналітичного, порівняльного, системного підходу, зіставлення та графічний.

Поняття ризик у різних мовах визначає: круча, скеля (ridsikon, ridsa) – у грецькій; небезпека, загроза, лавірування між скель (risiko, risikare) – у італійській; загроза, ризикувати (risday) – у французькій, тобто буквально об’їжджати кручу, скелю. У словниках Вебстера та Ожогова [13] ризик тлумачиться як небезпека, можливість збитку або втрати та можливість небезпеки або дія навмання зі сподіванням на щасливий вихід. У спеціальних словниках радянських часів поняття ризику взагалі не розглядається (філософські, економічні та інші словники).

Розглянемо визначення ризику різними авторами [4, 19]. Ризик – це ймовірність (чи загроза) виникнення збитків або недотримання прибутків порівняно з варіантом, що прогнозується [20], у зв’язку з

випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами [11,20]. Під ризиком розуміють імовірність(чи загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання прибутків або появи додаткових втрат у результаті здійснення певної виробничої й фінансової діяльності. Ризик – це ймовірність виникнення втрат, збитків, недоотримання запланованих доходів, прибутку [9] у порівнянні з варіантом, розрахованим на раціональний розподіл ресурсів [12]. Втрати розподіляються на матеріальні, трудові та фінансові [9].

Наведені тлумачення визначають особливості цього явища як небезпеку, загрозу, можливість втрати чи збитків. На наш погляд, ці поняття ризику не дають повної його характеристики. Для повного визначення цього питання необхідно розглянути фактори (по можливості) впливу внутрішнього та зовнішнього характеру. Насамперед, це стосується сукупності різних обставин та умов, які поєднуються або навпаки в тому чи іншому виду діяльності. Це утворює відповідну ситуацію, яка може сприяти або перешкоджати виконувати прийняте рішення.

Майже всі економічні процеси супроводжуються елементами невизначеності [1, 2, 4-6, 9, 15, 17, 20-23], що призводить до неоднозначного рішення. Кількісна та якісна характеристика ймовірності різних варіантів і буде визначати відповідний ризик. Визначення ризиків, на нашу думку, пов'язане з обов'язковим вивченням статистики і при наступних умовах: наявність необхідної (об'єктивної) інформації в повному обсязі та чинників (максимальна кількість) щодо невизначеності; необхідність оцінити усі можливі варіанти та їх наслідки; вибір з наявних можливостей (варіантів) кращого [1, 4-7]. Вибір здійснюється за наявності альтернативних варіантів за об'єктивними, суб'єктивними або суб'єктивно-об'єктивними оцінками залежно від цілей вибору рішення та її реалізації. Саме це дає підставу розглядати ризик як дії, що виконуються в умовах вибору й передбачають існування альтернативи.

На нашу думку [9] та авторів [5, 6], наведене нижче визначення ризику найповніше розкриває зміст цього поняття. Ризик – це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої є можливість кількісно та якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі й відхилення від мети. На нашу думку, ризик – це ймовірність виникнення подій що призводить до певних результатів(позитивного або негативного) при прийнятті рішення. З урахуванням ризику визначаються відповідні показники та відхилення наміченого від дійсного [9]. Взаємопов'язані й взаємозалежні елементи формують сутність ризику, а саме: можли-

вість матеріальних, трудових, фінансових та інших втрат у зв'язку з вибором (тобто прийняття рішення); відсутність повної упевненості в досягненні поставленої мети; імовірність досягнення необхідного (бажаного) результату; можливість відхилення бажаного від реального [4-6].

Ризик має три найбільш характерні властивості [4,5] і цю думку поділяють автори: суперечливість (рис.1); альтернативність (рис.2); невизначеність (рис.3). Характеристика цих властивостей потребує більш детального ознайомлення саме з природою виникнення ризику.

Найбезпечнішою є невизначеність [4-6, 9, 15, 16, 18], тобто відчуття неясності того, що має статися і тому треба зробити так, аби все, що стосується успіху (вигоди) чи невдачі у бізнесу було проаналізовано та оцінено. Невизначеність повинна бути перетворена у ризик, а останній має бути підданий детальному аналізу. Тому в умовах, коли діють два фактора невизначеності – невизначеність вхідної інформації і невизначеність наслідків дій, – функції системи підтримки прийняття рішення в основному концентруються в напрямку подолання цих невизначеностей.

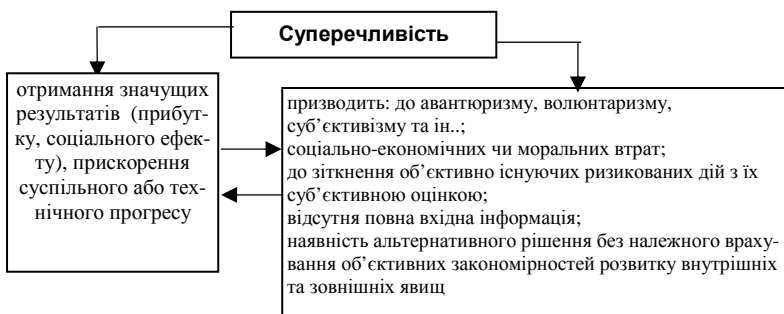

Рис.1 – Суперечливість ризику

Рис.2 – Альтернативність ризику

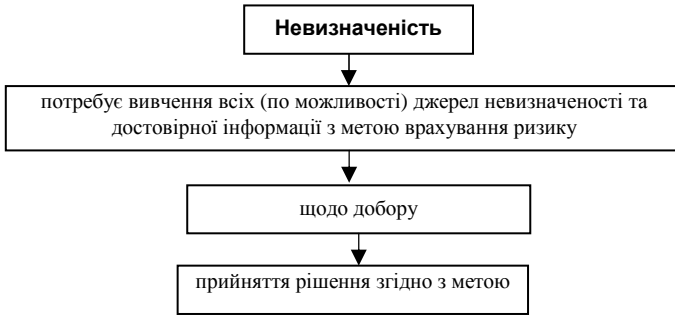

Рис.3 – Невизначеність ризику

Існують різні погляди щодо природи виникнення ризику [1, 3-6, 9, 15, 16, 18-20] і основних три: об'єктивна, суб'єктивна, об'єктивно-суб'єктивна. Це обумовлюється наступним. Суб'єктивний аспект полягає у виборі рішення особою при наявності альтернативи та імовірності отримати певний результат. Об'єктивне існування ризику зумовлюється ймовірністю багатьох природних, соціальних, технологічних процесів, багатоваріантністю відносин суб'єктів економічної сфери суспільства. Ризик присутній незалежно від того, усвідомлюють це люди чи ні й тому це необхідно враховувати. Ризик виникає внаслідок суб'єктивно-об'єктивних процесів, а саме такими, існування яких не залежить від волі та свідомості людей. Головне у цьому – це невизначеність щодо різних рівнів середовища. Існування ризику безпосередньо пов'язане з наявністю невизначеності, яка охоплює зовнішнє та внутрішнє середовище (рис.4). Вивчення та аналіз джерел ризику (табл.1) дозволяє визначити основні причини невизначеності для подальшого їх урахування.

Рис.4 – Сфери впливу на ризик

Таблица 1 – Основні джерела ризику

№ п/п	Найменування
1	Спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха
2	Випадковість соціально-економічних процесів, багатоваріантність відносин між суб'єктами
3	Наявність протидіючих антагоністичних тенденцій, зіткнень суперечливих інтересів
4	Невизначеність і ризик зумовлюються імовірнісним характером НТП
5	Існування невизначеності внаслідок неповної і недостатньої інформації про об'єкт, процес, явище, якого стосується прийняття рішення. Обмеженість щодо збору та обробки інформації, яку потрібно постійно оновлювати
6	Обмеженість та недостатність усіх необхідних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових та ін.) для прийняття та реалізації рішень
7	Неможливість однозначного пізнання об'єкту за існуючих рівнів і методів наукового пізнання
8	Відносна обмеженість свідомої діяльності людей, неминучі відмінності в соціально-психологічних установках, ідеалах, намірах, оцінках, стереотипах поведінки
9	Незбалансованість основних компонентів господарського механізму: планування ціноутворення, МТП, фінансово-кредитні відносини

Наступний етап вивчення характеристики та сутності ризику – це класифікація. Відсутність однозначної системи класифікації економічних ризиків свідчать про існування різноманітних підходів до її створення [1, 2, 4-7, 9, 14-16, 20, 22-25]. Є автори [1,19], які пропонують класифікацію ризиків залежно від можливого результату та від основної причини виникнення (рис.5). Окремо розглядаються дві групи фінансових ризиків (купівельна спроможність грошової одиниці та вклади капіталу: інвестиційні ризики).

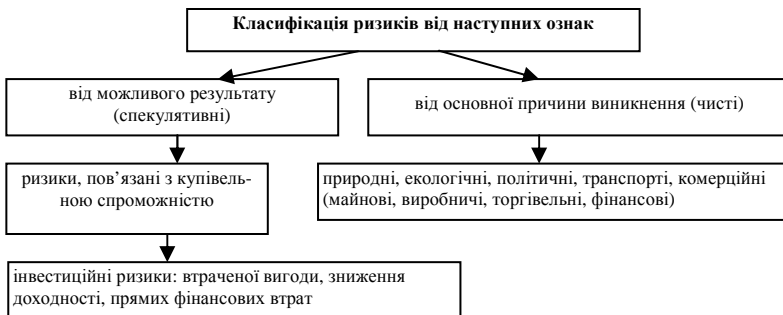

Рис.5 – Класифікація ризиків від можливого результату та основної причини їх виникнення

Г.Поляк та ін. [17] розглядають класифікацію залежно від наступних ознак (рис.6): 1) вид господарчої діяльності; 2) прояв ризику;

3) фінансове посередництво. Фінансові ризики розглядаються за видами: кредитний, процентний, валютний, упущена вигода, інвестиційний, податковий.

Рис.6 – Класифікація ризиків за певними ознаками

В основу класифікації ризиків автором [5, 6] пропонуються ознаки: 1) час виникнення (ретроспективні, поточні та перспективні); 2) основні чинники виникнення (політичні та економічні (комерційні); 3) характер обліку (зовнішні та внутрішні); 4) характер наслідків (чисті та спекулятивні); 5) сфера виникнення, тобто галузь діяльності (виробничий, комерційний, фінансовий, страховий тощо). Г.Г.Кірейцев [19] взагалі розглядає класифікацію за дев'ятью ознаками, а саме за: 1) джерелами виникнення; 2) можливістю усунення; 3) ступенем впливу на фінансовий стан суб'єкту господарювання; 4) сферою виникнення; 5) тривалістю впливу; 6) можливістю передбачення; 7) можливими наслідками; 8) об'єктом виникнення; 9) можливістю страхування. На наш погляд, запропонована класифікація ризиків В.М.Гранатурова і О.Б.Шевчука [5, 6] найбільш відповідає вимогам суб'єктів господарської діяльності в Україні. Вона має певні недоліки і потребує доповнення з точки зору реальної дійсності, діючого законодавства, вітчизняного і закордонного досвіду та наукових досліджень. У ній не розглядається класифікація щодо основних причин виникнення ризиків: природні, екологічні, політичні, транспортні тощо.

Види ризиків, розглянуті вище, різняться за сутністю, змістом, характеристикою, кількістю та ін. На нашу думку, ефективне управління ризиками у підприємницькій діяльності суб'єктів усіх форм вла-

сності та організаційно-правових форм господарювання потребує насамперед, однозначного тлумачення поняття ризику, їх класифікації, що допоможе виявити найбільшу кількість потенційних ризиків і врахувати максимальний вплив чинників зовнішнього й внутрішнього характеру. Це забезпечить обґрунтований методичний та організаційний підхід до управління ризиками і може бути запропоновано для розробки рекомендацій і законодавчо-нормативної бази.

Вивчення тлумачень ризиків [1, 2, 4-7, 9, 14, 15, 17, 18, 21] дозволило уточнити й визначити їх за видами і це, на нашу думку, відповідає вимогам підприємств України. Розподіл ризиків за ознаками необхідний для досягнення поставленої мети, а саме для прогнозування ризикових подій та певних заходів щодо зниження ризику. Наукове обґрунтування класифікації (чи групування) ризиків дозволить чітко визначити місце кожного з них у загальній системі й допоможе створити сприятливі умови ефективного використання відповідних методів, прийомів управління цими ризиками. На основі відміченого вище пропонується розподіл ризиків [11] стосовно підприємства на зовнішні та внутрішні (рис.7).

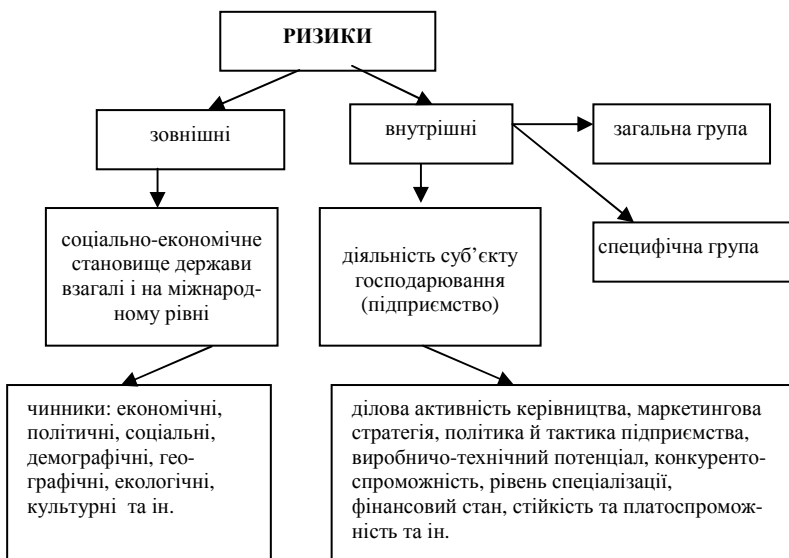

Рис.7 – Запропонована класифікація ризиків

Зовнішні ризики пов'язані насамперед з нестабільністю державної влади, особливостями державного устрою і діючого законодавства,

неефективною економічною політикою та її складовими елементами, демографічною, регіональною поляризацією інтересів різних соціальних груп та ін. На діяльність суб'єкту впливає зовнішньоекономічна діяльність усіх рівнів. Існують показники аналізу рівня ризику країни [5, 6], галузі, регіону. Виходячи із поняття економічної політики, можна до цієї класифікації включити такі ризики: податкові, цінові, інвестиційні, банківські, страхові, валютні, інфляційні, інноваційні. Особливо слід відмітити *ризик форс-мажорних обставин* [5, 6], який, на наш погляд, має досить великий вплив. Це ризик повені, землетрусу та інших природних катастроф, а також страйки, війни та ін., які заважають здійснювати підприємницьку діяльність господарюючих суб'єктів. Форс-мажорні обставини не залежать від волі суб'єкту (підприємця) відповідно до ст.79 Конвенції ООН щодо договорів купівлі-продажу. Сторони звільняються від відповідальності за контрактами в разі їх настання і відшкодування здійснюється за допомогою страхування.

Кожний господарюючий суб'єкт повинен обов'язково враховувати зовнішні ризики (незалежні від підприємства) у своїй діяльності. Поряд із зовнішніми, істотний вплив на суб'єкт мають внутрішні ризики [11] і вони значною мірою визначаються помилками у прийнятті рішень. Досвід, точки зору фахівців, дослідження та практика дозволили виявити основні чинники виникнення внутрішніх ризиків, а саме: відсутність професійного досвіду; слабкі загальноекономічні знання керівництва та персоналу; фінансові прорахунки; недосконала організація праці, та підприємства в цілому; неефективне використання усіх ресурсів; неадаптованість підприємства до змін у навколишньому ринковому середовищі; брак знань щодо специфічних проблем та особливостей підприємства; відсутність та необґрунтованість стратегії та тактики діяльності підприємства та ін.

Вивчення основних причин виникнення внутрішніх ризиків у діяльності будь-якого підприємства дозволяє сформулювати їх перелік. Авторами [5,6] пропонуються такі ризики: *організаційний, ресурсний, портфельний, інвестиційний, кредитний, інноваційний*. На нашу думку, ці ризики розглядаються не досить повно й досконало і, головне – вони не враховують види діяльності підприємства, його специфіку, діюче законодавство, сфери впливу причин їх виникнення, галузь діяльності, організаційно-правову форму господарювання тощо.

На наш погляд, внутрішні ризики рекомендується розглядати з урахуванням: 1) предмета діяльності господарюючого суб'єкту (згідно статусу); 2) виду діяльності суб'єкту (основна, фінансова і інвестиційна); 3) організаційно-правової форми господарювання (АТ, ДП, СП, ТОВ, ТДВ, ПТ, КТ, ІП, об'єднання, сімейне підприємство); 4) сфери

діяльності: добувна, послуги, обробна, галузь виробництва, фінансова, страхова тощо. На основі проведених досліджень ризиків, класифікацій за різними ознаками і аналізу точок зору багатьох авторів [1, 2, 5, 6, 18-20, 22] рекомендуються наведені ознаки для загальної групи внутрішніх ризиків (табл.2). На нашу думку, це ризики, які стосуються всіх запропонованих ознак (чотири) і вони формують загальну групу, а інші ризики необхідно розглядати за кожною окремою ознакою і вони є специфічною групою ризиків. Формування цих груп обумовлено таким: підприємство – це відкрита система, що функціонує в оточенні; внутрішні фактори значною мірою впливають на діяльність підприємства (70%); ці групи відповідають сучасним вимогам організації виробництва, його функціонування та ресурсного забезпечення діяльності.

Таблиця 2 – Запропонована загальна група внутрішніх ризиків

Сфера діяльності підприємства: основна, інвестиційна, фінансова	Предмет діяльності: виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг	Організаційно правова форма господарювання: АТ, ТОВ, ДВ, КТ, ПТ, СП, ІП, сімейне тощо	Галузь: добувна, обробна, послуги, фінансово-кредитна сфера тощо
Організаційний, Ресурсний, Кредитний Інфляційний, Дефляційний, Валютний, Ліквідності Податковий, Майновий, Виробничий, Торговельний			пропонується більше ніж 10-ма авторами-фахівцями з питань ризиків

Організаційний ризик зумовлюється недоліками в організації роботи. Основні його причини такі: низький рівень організації (помилки планування та проектування, недоліки координації робіт, слабке регулювання, неправильна стратегія постачання; помилки в доборі та розставленні кадрів), недоліки в організації маркетингової діяльності (неправильний вибір продукції (немає збуту), товар низької якості, неправильний вибір ринку збуту, помилкове визначення місткості ринку, неправильна цінова політика (за лежку товару), нестійке фінансове положення тощо. Є автори, які пропонують маркетинговий ризик.

Ресурсний ризик спричиняється відсутністю запасу міцності щодо ресурсів у разі зміни ситуації. Здебільшого йдеться про такі недоліки: дефіцит робочої сили, недостача матеріалів, зриви постачання; недостача продукції тощо. Всі чинники, що негативно позначаються на термінах реалізації проекту, призводять до подорожчання або його ліквідації. Саме з таких причин виникають об'єкти незавершеного будівництва.

Аналіз визначення кредитного ризику авторів [1, 2, 5, 6, 15, 16, 19] дає можливість дати таке поняття цього ризику з урахуванням чотирьох ознак класифікації. Деякі автори [1, 5, 6, 16, 17, 20] розгляда-

ють цей ризик на підставі чинників та причин його виникнення. З урахуванням усього зазначеного, *кредитний ризик* – це ризик неповернення боргу, тобто несплати основного боргу і відсотків згідно договору (угоди, контракту).

Навіть щодо інфляційного ризику нема однозначного тлумачення. Так, автори [8, 20]кладають у ризики купівельної спроможності інфляцію, дефляцію та валютні процеси. Інші вважають ризиком [16, 17] купівельну спроможність, тобто існує ризик того, що реальна доходність з урахуванням інфляції може бути негативною. На нашу думку, *інфляційний ризик* – це ризик того, що грошові доходи знецінюються і це призводить до реальних втрат. *Дефляційний ризик* – це процес, коли має місце падіння рівня цін, погіршення економічних умов підприємництва та зменшення доходів [1, 20].

Валютні ризики [1, 2, 5, 6, 20] пов'язані із зміною курсів валюти і втрати купівельної спроможності суб'єкту господарювання.

Податковий ризик, на нашу думку і авторів [5, 6, 10, 19], – це ризик, пов'язаний з можливими змінами податкової політики. Податкові ризики слід розглядати з двох позицій – підприємця та держави. Це насамперед – зміна податкової політики (поява нових податків, ліквідація або скорочення податкових ставок, нестабільність податкового законодавства та ін.). Окрім перерахованих чинників слід розглядати і неможливість отримання податкового кредиту та індивідуальні рішення працівників податкових служб щодо можливості використання певних пільг або конкретних санкцій.

Ризик ліквідності – ймовірність швидкої реалізації активів на ринку без істотного зниження їх вартості [1, 16, 17, 21]. І.Т.Балабанов [1] пропонує використовувати комерційну групу ризиків, які є загальними з точки зору запропонованих ознак: майнові, виробничі, торгівельні. Отже, *майновий ризик* – це ризик ймовірності втрати майна підприємця з причини крадіжки, диверсії, халатності, пожеарів, вибуху та ін. *Виробничий ризик* – це ризик, на наш погляд, появу втрат у зв'язку із здійсненням виробничо-господарської діяльності. Його пропонують І.Т.Балабанов, В.М.Гранатуров і О.Б.Шевчук [1, 5, 6], але зміст щодо визначення цього поняття у них декілька різниться. *Торгівельний ризик* [1], пов'язаний із збитками щодо затримки оплати, відмови від оплати під час транспортування та непоставки товарів та ін.

Наведені тлумачення основних видів ризику, запропонована класифікація (внутрішні й зовнішні) та групи внутрішніх ризиків(загальні й специфічні) допоможуть підприємствам використовувати цей набір ризиків при розробці стратегії, формуванні бізнес-планів на поточний та перспективні періоди. Ці рекомендації можуть бути використані

законодавчими та виконавчими органами. І в цьому полягає практична значимість проведеного дослідження, а з теоретичної точки зору – це є основою для доповнення та удосконалення запропонованої класифікації вітчизняним підприємствам з урахуванням видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової й формуванням групи специфічних ризиків.

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
2. Буянов В.П., Кирсанов К.А., Михайлов Л.А. Управление рисками (рискология). – М.: Экзамен, 2002. – 384 с.
3. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. – К.: КНЕУ, 2000. – 292 с.
4. Грабовой П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.И. Риски в современном бизнесе. – М.: Аланс, 1994. – 234 с.
5. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Риски підприємницької діяльності: проблеми аналізу. – К.: Зв'язок, 2000. – 152 с.
6. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения и пути снижения. – М.: Дело и Сервис, 2002. – 140 с.
7. Грачева М.В. Анализ проектных рисков. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 1999. – 216 с.
8. Гриньова В.М., Коюда В.О. Тлумачний словник економічних термінів. – Харків: Гриф, 2001. – 184 с.
9. Інвестиційний менеджмент / В.М.Гриньова, В.О.Коюда, Т.І.Лепейко, О.П.Коюда, Ю.М.Великий. – 2-е вид., допрац. і доп. – Харків: ВД “Інжек”, 2005. – 664 с.
10. Кочетков В.Н., Шипова Н.А. Экономический риск и методы его измерения. – К.: Изд-во Европейского ун-та финансово-информационных систем менеджмента и бизнеса, 2000. – 66 с.
11. Коюда П.М., Коюда О.П. Економічна сутність ризиків та їх класифікація // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Зб. наук. ст. – Харків: Основа, 2001. – С.257-258.
12. Лапуста М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности. – М.: Инфра-М, 1998. – 224 с.
13. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. д-ра фил. наук, проф. Н.Ю.Шведовой. – 14-е изд. – М.: Русский язык, 1982. – 816 с.
14. Рогов М.А. Риск-менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 119 с.
15. Управление инвестициями: В 2-х т. Т.2 / В.В.Шеремет, В.М.Павлюченко, В.Д.Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. – 512 с.
16. Управление проектами / И.И.Мазур, В.Д.Шапиро и др.; Под ред. И.И.Мазура и В.Д.Шапиро. – М.: Высшая школа, 2001. – 875 с.
17. Финансовый менеджмент / Г.Б.Поляк, И.А.Акодис, Т.А.Краева и др.; Под ред. проф. Г.Б.Поляка. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 518 с.
18. Финансовый менеджмент: теория и практика / Под ред. Е.С.Стояновой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Перспектива, 1998. – 656 с.
19. Финансовый менеджмент / За ред. проф. Г.Г.Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
20. Хохлов Н.В. Управление риском. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 240 с.
21. Чалый-Прилуцкий В.А. Рынок и риск. Методические материалы (пособие для

бизнесменов) по анализу, оценке и управлению риском. – М.: НИУР, Центр СИНТЕК, 1994. – 134 с.

22.Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності. – К.: Генеза, 1997. – 384 с.

23.Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 1024 с.

24.Експертиза инвестиций в помощь предпринимателю и банкиру. – М.: ДЖИПЛАЛимитед, 1992. – 54 с.

25.<http://www.ir.org.ua>.

Отримано 30.03.2006

УДК 338 : 364

Т.Д.ТАУКЕШЕВА, канд. екон. наук

Харківська обласна державна адміністрація

РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА – ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСТА

Аналізується фінансування житлово-комунального господарства міста Харкова за рахунок бюджетних коштів за окремими напрямками в динаміці за 2002-2005 рр.

Житлово-комунальне господарство – важлива галузь міського господарства, її реформування – одне з головних завдань, спрямованих на забезпечення сталого функціонування великого мегаполісу.

Керівництво міста приділяє велику увагу житлово-комунальному обслуговуванню харків'ян, підтримці санітарного порядку, здійсненню заходів з енергозбереження, утримання житлових будинків у належному технічному стані.

Для розв'язання проблем в житлово-комунальному господарстві Харківською міською радою 24.06.2003 р. була прийнята Програма розвитку і реформування житлово-комунального господарства м.Харкова на 2003-2010 рр. (далі Програма). Вона визначає основні шляхи реформування галузі на довгострокову перспективу.

Фінансування Програми розвитку і реформування житлово-комунального господарства здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету (з урахуванням заходів, що фінансуються в рамках інших загальнодержавних, регіональних і місцевих програм та проектів), фонду охорони навколишнього природного середовища, цільового фонду міської ради з комплексного соціально-економічного розвитку міста у складі бюджету, комунальних установ, а також інших джерел, у тому числі коштів підприємств житлово-комунального господарства, коштів, отриманих від випуску облігацій внутрішньої місцевої позики, грантів міжнародних організацій, благодійних внесків тощо.

Питанням фінансування житлово-комунального господарства